

Kao deo Zajedničke poljoprivredne politike, Evropska unija je potrošila 100 milijardi evra za borbu protiv klimatskih promena između 2014. i 2020. Ali ova sredstva, koja čine polovinu celokupnog budžeta EU namenjenog za borbu protiv klimatskih promena, nisu dovela do smanjenje emisije gasova staklene bašte.

Zajednička poljoprivredna politika Evropske unije troši skoro 40% budžeta EU. Između 2014. i 2020. godine, od ukupno 1,1 triliona evra koje je potrošila EU, više od 400 milijardi otišlo je u podršku evropskim poljoprivrednicima i poljoprivredi. Glavne ambicije ZPP -a mogu se sažeti u nekoliko jednostavnih tačaka: podržati poljoprivrednike i poljoprivredu (koja je inherentno nesiguran sektor sa promenljivim cenama i klimavim proizvodnim procesima), poboljšati poljoprivrednu produktivnost i obezbediti stabilno snabdevanje pristupačnom hranom dozvoljavajući evropskim poljoprivrednicima da vode pristojan način života. Sve ovo, a istovremeno štiti i životnu sredinu.

EU postavlja određene uslove za raspodelu subvencija, kao što su „unakrsna usklađenost“ i „ozelenjavanje“, kojima se nastoji ohrabriti dobra praksa u pogledu životne sredine, dobrobiti životinja i kvaliteta proizvoda. Neki od njih sastoje se, na primjer, u zaštiti najosjetljivijih zemljišta, smanjenju upotrebe gnojiva, pošumljavanju i promociji organske poljoprivrede.

S obzirom na količinu novca dodijeljenju ZPP -u, potonji je često predmet kontroverzi, poput one koja se odnosi na činjenicu da 80% sredstava završi u džepovima samo 20% poljoprivrednika. Ovaj put, međutim, kontroverze se ne tiču količine novca ili načina na koji se taj novac raspoređuje, već efikasnosti mera koje finansira ZPP.

Mnogo novca, loši rezultati

Između 2014. i 2020. godine, ZPP je izdvojila preko 100 milijardi evra za mere koje su trebale da se bore protiv klimatskih promena, više od četvrtine ukupnog budžeta i 50% ukupne potrošnje EU za politike zaštite životne sredine. Međutim, izveštaj Evropskog revizorskog suda koji je u junu objavio Evropski revizorski sud otkriva kako ova sredstva nisu dala značajne rezultate u smislu smanjenja emisije staklenika u poljoprivredu, koje su ostale skoro stabilne u poslednjih 10 godina. Drugim rečima: polovina budžeta EU namenjenog borbi protiv klimatskih promena nije dala konkretne rezultate.

Između 1990. i 2010. emisije stakleničkih gasova iz poljoprivrede smanjile su se za 25%, u skladu sa ciljevima postavljenim Kjoto protokolom iz 1997. godine. EU je 2015. godine potpisala Pariški sporazum i obavezala se da će smanjiti emisije za 40% do 2030. godine. Komisija je tada odlučila da poveća ovaj procenat na 55% i da ide dalje, postavljajući cilj „nulte emisije“ koji će se postići do 2050. godine. ZPP za period 2014-2020 je osmišljena sa

namerom da smanji emisije, ali bez preciziranja meta.

Šta je pošlo naopako?

U Evropskoj uniji proizvodnja hrane je odgovorna za 13% emisija gasova sa efektom staklene bašte, ali prognoze procenjuju da bi mogla preći 50% do 2050. godine. Unutar ovih 13%, polovinu emisije CO₂ ili ekvivalentnih gasova proizvode stočne stoke, dok drugu polovinu hranljive materije koriste u poljoprivrednim zemljištima (36%) i korišćenju zemljišta (14%).

Prema Revizorskom sudu, jedina efikasna strategija za smanjenje emisije gasova staklene bašte iz stočarstva je smanjenje potrošnje proizvoda dobijenih od životinja i njihove proizvodnje. Od 2014. godine to se nije dogodilo – u stvari, potrošnja životinjskih proizvoda poput jaja i živine povećala se između 10 i 15% – i zato što ZPP nije provela nikakve mere usmerene na obeshrabrivanje potrošnje i proizvodnje, već, naprotiv, , davao je novac za promociju proizvoda životinjskog porijekla na tržištu.

Tokom proteklih decenija, tehnološki napredak je doprineo smanjenju emisija, ali je u mnogim slučajevima doveo i do smanjenja troškova proizvodnje i posledičnog proširenja stočarstva (sličan princip važi i za poljoprivredu), čime su poništeni pozitivni efekti . Još jedan razlog zašto se proizvodnja nije smanjila je taj što oko polovine prihoda stočara dolazi od direktnih plaćanja, koja im se odobravaju srazmerno onom što proizvode (to se ne dešava u istoj meri drugim farmerima): destimulativno za smanjenje proizvodnje.

Gledajući ostale sektore, rezultati su podjednako razočaravajući. Emisije nastale upotrebom hranljivih materija u poljoprivrednom tlu (uglavnom đubriva i stajnjaka) povećale su se za skoro 5% između 2010. i 2019. U ovom slučaju opet bi jedino rešenje bilo smanjenje upotrebe ove vrste supstanci primenom inovativne prakse, koje ZPP ne podržava dovoljno u poređenju sa drugim, manje efikasnim (poput organske poljoprivrede, koja prema Revizorskom sudu ima nejasan uticaj na smanjenje emisije).

Sličan argument važi i za emisije u atmosferu nastale korišćenjem zemljišta, koje su od 2010. ostale skoro stabilne. Kada se tla isuše, organski materijali koje sadrže emituju manje ili više gasova staklene bašte u zavisnosti od različitih faktora: vrste i intenziteta obrade, vrste zemljišta, sadržaja vlage, itd. Zemljišta bogatija organskim materijama, poput tresetišta, posebno su problematična jer njihova kultivacija proizvodi oko 20% emisija koje proizlaze iz poljoprivrede u Evropskoj uniji, a predstavljaju samo 2% korišćenog zemljišta. Neke zemlje članice su promovisale inicijative za zaštitu ili rehabilitaciju ove vrste zemljišta – ponekad koristeći sredstva CAP -a – ali nijedna ad hok mera nije sprovedena na evropskom nivou.

Sveobuhvatni problem, dakle, leži u činjenici da je EU do sada finansirala neefikasne mere ili ih uopšte nije primenjivala. Ipak, prema Revizorskom sudu, neka rešenja su na dohvat ruke. Na primer, ako se direktna plaćanja poljoprivrednicima dodele u zamenu za smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte, postiglo bi se smanjenje emisija od 17%.

Novi ZPP

Ovog puta kontroverza je prilično očigledna. Budući da je ZPP jedna od retkih zaista „zajedničkih“ evropskih politika i stub političkog djelovanja Brisela, moglo bi se očekivati da će Evropska unija djelovati ruku pod ruku sa čvrstom linijom okolišne politike koju je vodila poslednjih godina.

Posebno nakon uvođenja Zelenog dogovora, evropske vlade i institucije počele su žestoko raspravljati o tome kako smanjiti emisije iz poljoprivrede. Rasprava je čak primorala odlaganje stupanja na snagu nove ZPP -a od 2021. do 2023. Prošlog maja, strane uključene u pregovore ponovo nisu mogle pronaći zajednički jezik, sukobivši se upravo oko čvora koji se odnosi na iznos sredstava za biti dodeljena politikama zaštite životne sredine.

Ali pre nekoliko dana, Evropski parlament i vlade država članica konačno su postigle dogovor o tome kako će potrošiti 270 milijardi predviđenih za novu ZPP do 2027. godine. Ugovor su evropske institucije definisale kao „jednostavniji, pošteniji i zeleniji“. „, ali u isto vreme, od strane ekoloških udruženja, kao „veliko, ogromno pranje zelenila“. Smatraju da su nove mjere opet neadekvatne, jer se u mnogim slučajevima smatraju previše fleksibilnima, nisu obavezne, nejasne, nepromenjene, još uvek ne postoje ili čak oslabljene. Novi ZPP moraće da odobre evropski ministri poljoprivrede i Evropski parlament, ali ako stupi na snagu, to će rezultirati većom fleksibilnošću zemalja, jer će moći da odluče kako će trošiti subvencije sa manjom kontrolom iz Brisela. Međutim, od njih se traži da dodele najmanje 25% direktnih plaćanja (najveći deo finansiranja) takozvanim „eko-šemama“, a najmanje 35% sredstava ruralnog razvoja za projekte čiji je cilj zaštita životne sredine i promocija dobrobiti životinja.

Ali prema dokumentu koji je u maju objavila grupa ekoloških nevladinih organizacija, nekoliko mera će verovatno biti neefikasne. Na primjer, intenzivno poljoprivredno gospodarstvo moglo bi i dalje dobijati velika sredstva, a „eko-scheme“ usmerene na promicanje dobrobiti životinja u opasnosti su da postanu subvencije bez postizanja bilo kakvih opipljivih rezultata u smislu smanjenja emisija. Druge značajne mere neće biti obavezne, poput onih koje favorizuju smanjenje upotrebe hranljivih materija za tlo, dok su druge obavezne, ali se smatraju preslabima. Na primer, činilo se da su pregovori oslabili pravila o zaštiti organskog zemljišta i tresetišta, kao i ona o obnovi prirodnih područja i

Polovina evropskih sredstava potrošenih na borbu protiv klimatskih promena otišla je u neefikasne mere

upotrebi određenih vrsta pesticida. Štaviše, neće postojati fiksni budžet za programe koji promovišu biodiverzitet, pored mnogih drugih pitanja istaknutih u izveštaju. Stoga će nova ZPP biti još kontroverznija od prethodne, jer se Evropska unija sada nalazi pred testom Zelenog dogovora i njegovom implementacijom. Definitivno je prerano za sud, ali u međuvremenu smo shvatili jednu stvar: novac koji ide u borbu protiv klimatskih promena može biti veliki, ali ako mere ne budu efikasne, neće biti od koristi.

Izvor: European Data Journalism Network